Jane Kavčič

Zdenko Vrdlovec

Slovenski film je imel že od začetka rad otroke, toda ti dolgo niso marali njega. Za otroke je pač premalo, če se vidijo v filmu: ta film, v katerem se vidijo, mora biti »njihov«, ne pa film, v katerem igrajo v svetu odraslih in za njih. Kekec je bil sicer res povsem otroški junak, toda s pastirčkom se niti otroci ne morejo trikrat identificirati, še posebno ne več okoli leta 1968, ko so tudi v Sloveniji že prevladovali mestni otroci (malo večji so se v Hladnikovem *Sončnem kriku* že igrali seksualno revolucijo). In film, pravijo, je urbana zadeva. Kavboje in Indijance so se igrali mestni otroci, ki so kavboje in Indijance videli v kinu. Med slovenskimi cineasti je Jane Kavčič to prvi in edini vedel: dobro je videl, da so se v 70. letih v Sloveniji že pojavili otroci, ki jim je film pomenil če že ne »več kot življenje«, pa vsekakor nekaj, s čimer so živeli. Zato je tudi Matic v *Sreči na vrvici* (1977) pripravljen skočiti z mostu v vodo, čeprav ne zna plavati: Matic skoči v vodo za filmsko vlogo, zato, da bi lahko igral v filmu. Zato so njegovi prijatelji tudi tako zavistni, saj se Matic res gre tisto (nastopil bo v filmu), kar se oni le igrajo (kavboje in Indijance, seveda). Seveda ni naključje, da je *Sreča na vrvici* še vedno eden največjih slovenskih filmov za otroke.

Tako kot je njegov režiser, Jane Kavčič, nedvomno glavni avtor tega žanra, ki je bil na Slovenskem svojčas najbolj uspešna veja domače kinematografije. Včeraj preminuli Jane Kavčič, star 84 let, je – sam nekdanji partizan, po vojni pa kaznovan s prisilnim delom v kamnolomu – začel svojo filmsko kariero kot asistent režije pri prvem povojnem celovečernem filmu *Na svoji zemlji* (France Štiglic, 1948). Po režiji nekaj kratkih dokumentarnih filmov je zablestel s svojim prispevkom v omnibusu *Tri zgodbe* (1955), *Slovo Andreja Vitužnika*, sijajnim filmom o postaranem splavarju na Dravi. Že njegov prvi celovečerni igrani film *Akcija* (1960), ki ga je Kavčič režiral po scenariju Marjana Rožanca, pa je imel težave s cenzuro, saj je prikazal partizansko »eksistencialno tesnobo« pred vdorom v nemški zapor. Sledila je *Minuta za umor* (1962), kriminalka, ki je pravzaprav pokazala obscenost povojne oblasti – in tudi ta film je v kinu je igral le nekaj dni. Kavčičev *Begunec* (1973) je vpeljal junaka, ki ga ne zanima ne »rdeča« ne »bela« ideologija, in tudi umre tako, da se ne ve, kdo (partizani ali belogardisti) je nanj streljal – toda to uganko so lahko gledalci v kinu reševali le dva ali tri dni. Skratka, vsi Kavčičevi filmi z »odraslimi« junaki so bili zaradi »politične nekorektnosti« ob kinematografsko kariero. Morda bi bil še sam režiser ob svojo kariero, če je ne bi preusmeril v filme za otroke in mladino (po *Sreči na vrvici* še *Učna leta izumitelja Polža*, 1982, *Nobeno sonce*, 1984, *Maja in vesoljček*, 1988, *Nepopisan list*, 2000).